

שבע ברכות של חתן, אומר המברך הא מכשטא ומאריך הרבה, ורק אחר כך טועם מן היין. ועל המשנים לטעום לפני כן, כתב לשון חריפה, ועם שוני"ם אל תתערב, יעו"ש. וכן כתב בספרו עץ חיים.

ואם נאמר שכוונת הטור על ברכת אשר קידש ידיד מבטן, דסבירא ליה דמה שאומרים בה ישמח האיש ביוצאי חלציו וכו' אינו מעיקר הברכה אלא תוספת בקשה, יתכן לומר דמה שכתב וגדולה מזו מצאנו בברכת המילה וכו', היינו שבקשות הרחמן וכו' אינן בתוך הברכה, וגדולה מזו מצאנו בברכת המילה

שמוסיפין תפילה על הילד בתוך הברכה, ואינה נחשבת הפסק אפילו שהיא בתוך הברכה. והטעם, שכל שהוא מעניין הברכה, מותר להוסיף, וכמו שאנו מוסיפים בתוך הקידוש של ליל פסח פיוט תרומה הבדילנו מכל עם, כדעת רס"ג. ועיין להרב פרישה (שם אות ט') שגם הוא עמד על דברי הטור. והנראה לענ"ד כתבתי.

ובכן ואין להאריך אלא בשלומך שירבה ויאריך

כנה"ר וכנא"ה הדבש"ו

הצעיר עזריה בן א"א הגה"צ יחיא בסים

סימן מז

ברכת דובדבנים מסוכרים

בס"ד, ז' שבט תשע"ד.

לכבוד מו"ר ועטרת ראשנו, הגאון הגדול רבי עזריה בסים שליט"א, רבה של ראש העין.

לקראת יום ט"ו בשבט, הגיעה לשולחני שאלה חשובה ביותר, ורציתי לדעת בדחיפות מה דעת כת"ר בזה העניין. וזה תוכן השאלה.

כיום יש פירות יבשים רבים, כגון אננס ודובדבן וכדומה, שיש בהם סוכרים רבים, ונעשו כסוכריות, באופן

שטעם הפרי אינו מורגש כל כך. ולכן יש מי שכתב לברך עליהם ברכת שהכל נהיה בדברו, מחמת הספק. אולם יש אומרים לברך עליהם בכל זאת ברכת הפרי, כי צורתם לא נשתנתה, והרוב הוא הפרי ולא הסוכר. מה הכרעת כת"ר בשאלה זו. אשמח מאד אם כת"ר יכתוב לי בזה תשובה מפורטת כדרכו בקודש.

בתודה מראש

המחכה ומצפה בכליון עינים לתשובתו

מרדכי חיים

עורך ומחבר גליון פנינים, ירושלים

תשובה

לק"י, יום חמישי בשבת, ט"ו בשבט תשע"ד.

לכבוד ידידנו המזכה את הרבים, איש חיל ורב פעלים, שמו נודע בשערים, הגאון רבי מרדכי חיים שליט"א, מחבר גליון פנינים. כנהר שלום

מכתב כת"ר מיום ז' שבט שנה זו, הגיעני היום. והאותיות שאלוני בדבר פירות יבשים, כגון אננס ודובדבן וכדומה, שיש בהם סוכרים רבים, ונעשו כסוכריות, באופן שטעם הפרי אינו מורגש כל כך, ועל כן יש סוכרים לברך עליהם שהכל. ויש סוכרים לברך עליהם ברכת הפרי, כי לא נשתנתה צורתם, והרוב הוא הפרי ולא הסוכר. ובעי מר מנאי תוות דעתי הענייה.

יקבל כבוד הרב תשובת שאלתו, ויהי שלום במעונתו.

א) הנה לכאורה לא ידעתי בזה שום ספק, ופשוט שצריך לברך עליהם הברכה הראויה לאותו פרי, כיון שהפרי ניכר, והסוכר או הממתיק לא בא אלא להשביחו בטעמו, והוי כתבלין.

ודמי למה שכתב מרן בשולחן ערוך (סימן ר"ב סעיף י"ג) וז"ל, אגוז גמור המטוגן בדבש ונקרא נואינדו, מברך עליו בורא פרי העץ, ע"כ. והטעם ביאר הרב שתילי זיתים (שם ס"ק כ"ט) שהאגוז עיקר, לא הדבש, שאינו בא רק למתקו, ע"כ.

ב) וכן ביאר הרב משנה ברורה (שם ס"ק ס"ז) וז"ל, ואע"ג דאגוזים

דרכן לאכלן חיים, ואם היה מבשלם במים משתנים לגריעותא, אפילו הכי כשמתקנין אותן על ידי טיגון בדבש, הרי הם משתנים למעליותא על ידי הדבש, והווי להו כדברים שטובים חיים ומבושלים. וגם קא משמע לן דלא אמרינן בזה דהדבש עיקר וליברך עליה ברכת שהכל כברכת הדבש וכו', דבזה דאין הדבש בא בשביל עצמו כי אם בשביל ליתן טעם באגוז, הווי ליה האגוז עיקר והדבש טפל, ומברכין בורא פרי העץ. והוא הדין כל מיני פירות כי האיי גוונא [פרי העץ או פרי האדמה] שדרכן להאכל רק חיים, ואם היה מבשלן במים היה משתנה ברכתם לשהכל, אם טיגנן בשמן או בדבש, מברך ברכתן הראויה להן, עכ"ל.

עוד כתב הרב משנה ברורה (שם ס"ק ס"ח) וז"ל, כתבו האחרונים דאפילו אין האגוז שלם אלא כתות ושבור, כמו שדרך לעשות כשמטגנין אותו, אפילו הכי לא נשתנית ברכתו. ומיהו על כל פנים בעינן שלא יהיה כתות ושחוק ביותר, שיהיה ניכר על כל פנים קצת. דבמעוך שאין ניכר צורתו לגמרי, אין מברכין עליו אלא שהכל (עיין משנה ברורה שם ס"ק מ"ב), עכ"ל.

וכן כתב הרב כף החיים (שם ס"ק צ"ו צ"ח צ"ט). ושם (אות ק') דן באותם שמרקחין שומשמין (שברכתם בורא פרי האדמה) ואגוזים (שברכתם בורא פרי העץ) בדבש, דאפשר דאזלינן בתר רובא. ואם הם שווים, יש לברך בורא פרי האדמה. וכתב עוד, ונראה דאם אפשר יפריד מעט מן האגוזים ויברך בורא פרי

העץ, ואחר כך יפריד מעט מן השומשמין ויברך בורא פרי האדמה, יעו"ש.

ומעתה מתבאר כי מיני פירות המרוקחים בסוכר, כגון אגוזים, בננות, שקדים, זנגביל, שומשמין ובטנים, הן שלמים והן שבורים אך ניכרים בצורתן, מברכין עליהן ברכתן הראויה להן, בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה. וכן כתב הרב חיי אדם (כלל נ"ג סימן ט') דפלפלין וזנגביל שריקחן בדבש אפילו יבשים, ברכתן בורא פרי האדמה, יעו"ש.

ג) והא לך לשון הרב שניאור בשולחן ערוך שלו (שם סעיף י"ח), אגוז המטוגן בדבש, אפילו בישלו במים קודם הטיגון ונשתנה טעמו לגריעותא וברכתו אז שהכל נהיה בדברו, אף על פי כן כשתוזר וניתקן על ידי הטיגון, חוזר לברכתו שהיא בורא פרי העץ. ואף שתיקון זה הוא על ידי הדבש וברכת הדבש היא שהכל, מכל מקום האגוז הוא חשוב עיקר, והדבש טפל אליו לתקנו ולהכשירו. וכן בכל מיני פירות מרוקחים, בין פירות האילן בין פירות הארץ, ואפילו פירות שאינם ראויים לאכילה כלל בלא טיגון בדבש, כגון ורדים וכיוצא בהם, אין הדבש חשוב עיקר אלא טפל, שהרי אינו בא אלא להכשיר הפרי לאכילה. והרי זה כפרי שאין דרכו לאכלו חי אלא מבושל, שמברכין עליו ברכתו ולא ברכת המים (שהכל) שנתבשל בהם והכשירוהו לאכילה, עכ"ל.

והידוש גדול השמיענו הרב שניאור, דאף אם בישל תחילה את הפירות ונפקעה מהן ברכתן הראויה להן, מכל מקום כיון שאחר כך טיגנו וחזרו לטעמן על ידי הדבש או הסוכר, חזרו לברכתן הראויה להן. ועיין לקמן (אות ז').

ולפי זה אין אנו צריכים לחקור כיצד ריקחו את הפירות והקטניות, האם בישלו אותן תחילה או לא, שהרי אפילו אם בישלו אותן ואחר כך ריקחו אותן וחזרו לצורתן ולטעמן, מברכין עליהן הברכה הראויה להן, עץ או אדמה.

ד) אלא דבעניין הדובדבנים המרוקחים בסוכר, יש מקום עיון, כי על פי הנשמע הם נעשים מדובדבנים שאיכרו טעמן וצבען הטבעיים, וקיבלו טעם וצבע חדשים, מכח מוצרים מלאכותיים. ואם כן מאחר והטעם והצבע אינם מן הדובדבנים עצמם אלא מחמרים אחרים, אפשר שאינם חוזרים לברכתם הראשונה. [אפשר שכוונת אאמו"ר הגאון המחבר זצ"ל, שכיון שאיכרו את צבען, דינם כנשתנתה צורתן, שהרי מחמת איבוד צבען כבר לא ניכר שהן דובדבנים. ועיין לקמן אות ח' ריש ד"ה אך. יחיאל בסיס].

ולא דמו למה שכתב הרב שניאור שאם בישל את הפרי במים ונפקעה ברכתו, ואחר כך טיגנו בדבש, חוזר לברכתו הראשונה. דהתם חוץ ממה שהדבש נותן מתיקות בפרי, הוא מחזירו על ידי הטיגון לטעמו הטבעי, ועל כן

חוזר לברכתו הראשונה. מה שאין כן בנדון דידן, שהדובדבנים איבדו את טעמן וצבען הטבעיים, והמוצרים המלאכותיים אינם מעוררים את טעמם הטבעי, אלא גורמים להם לקבל טעם חדש, אפשר שאין לברך עליהם אלא שהכל, וצ"ע.

ה) ואחר החיפוש, מצאתי בספר הליכות שלמה (סדר ליל פסח פרק ט') בארחות הלכה (הערה פ"ד) וז"ל, נשאל רבינו (הגרש"ז אורבך) על דבר פירות שמייבשין אותן עד שמאבדין טעמן לגמרי, והרי הם כעץ בעלמא, אלא שאחר כך שבים ומרכיזין אותם ומחזירים להם טעם על ידי חמרים כימיים, מה דינם לעניין ברכה. והשיב, דכיון שאיבדו טעמן, והטעם שיש בהם עתה אינו אלא על ידי פעולה כימית חיצונית, פשוט הוא שאינם שבים לברכתן הראשונה, אלא מברכין עליהם שהכל, עכ"ל.

מיהו אם החמרים המלאכותיים לא נתנו טעמם בדובדבנים, אלא עוררו בהם את טעמן הטבעי, דהיינו שעשו כמו פעולת הדבש, שפיר דמי לברך עליהן ברכתן הראויה להן, וכדעת הרב שניאור.

וראיתי להרב אשרי האיש (פרק ל"ו אות י"א) שכתב, דובדבן מסוכר ברכתו העץ. ושם (הערה צ"ח) ציין המקור, שכן מורה אחד מגדולי הדור לאחרונה. וזאת הברכה (עמוד ש"צ ועמוד ת"ג הערה פ"ח), ע"כ. וספר וזאת הברכה אינו תחת ידי לעיין נימוקיו. ויתכן דסבירא ליה דהחמרים מעוררים את טעמו העיקרי.

ו) אלא דאין אתנו יודע עד מה, הלכך צריך לעמוד על הייצור ולבדוק האם החמרים נותנים בדובדבנים טעם אחר, או מעוררים את טעמן הטבעי.

ולעת עתה נראה לענ"ד לאפוקי נפשין מספיקא, שיברך תחילה בורא פרי העץ על פרי אחר ויאכל ממנו, ויברך ברכת שהכל על משקה או על מאכל שברכתו שהכל וישתה או יאכל ממנו, ואחר כך יאכל את הדובדבן, שבוה יוצא ידי חובתו ממה נפשך. ואם אין לו אלא דובדבן, יברך עליו שהכל, דהא קיימא לן על הכל אם אמר שהכל יצא. והוא הדין בכל דבר שיש בו ספק.

ז) ובהא דכתב הרב שניאור שאם בישל את הפרי ונפקעה ברכתו, ואחר כך טיגנו בדבש, חוזר לברכתו הראשונה, כדלעיל (אות ג'), עלה בדעתי דאפשר דתלי בפלוגתא. כי הנה מרן בשולחן ערוך (סימן קס"ח סעיף י"ד) כתב וז"ל, חלוט (פירוש, כמין פת חולטין אותו ברותחין) שאחר כך אפאו בתנור, פת גמור הוא ומברך עליו המוציא, ע"כ. וכתב על זה הרב משנה ברורה (שם ס"ק פ"ה) וז"ל, עוד הביא המגן אברהם דאפילו טיגנו (דהיינו את העיסה) בשמן ואפאו אחר כך, מברך המוציא. ומוכח שם מדבריו דסבירא ליה דאפילו בדלא קבע עלייהו מברך המוציא. אכן הרב טורי זהב, ועוד הרבה אחרונים הסכימו עמו, דטיגון בדבש או בשמן וכי האיי גוונא, עושה אותו לפת הבאה בכיסנין, כמו אם נילוש באלו המינין, ובדלא קבע סעודה מברך בורא מיני מזונות ועל המחיה, עכ"ל

לענייננו. ומבואר דלדעת הרב טורי זהב ודעימיה, אפילו אפאה אחרי הטיגון, ברכתה בורא מיני מזונות, דהויא כנילושה בדבש או בשמן.

לענייננו. ומבואר דלדעת הרב טורי זהב ודעימיה, אפילו אפאה אחרי הטיגון, ברכתה בורא מיני מזונות, דהויא כנילושה בדבש או בשמן.

אך דובדבנים שאיברו טעמן וצורתן בתהליך הייצור, ורק על ידי חמרים מלאכותיים חזרו לטעם טוב, הדבר תלוי במחלוקת ובספיקות. ועל כן יברך תחילה בורא פרי העץ על פרי אחר ויאכל ממנו, ויברך ברכת שהכל על משקה או על מאכל שברכתו שהכל וישתה או יאכל ממנו, ואחר כך יאכל את הדובדבנים. ואם אין לו אלא דובדבנים, יברך עליהם שהכל. כן נראה לענ"ד. והשי"ת יצילנו משגיאות ומתי"ן.

ולפי זה יתכן דדברי הרב שניאור הם כדברי הרב מגן אברהם, דמועילה אפייה אחרי טיגון שתהיה ברכתה המוציא. ועל כן אם בישל פרי ואחר כך טיגנו בדבש, חזר לברכתו הראשונה. אך לדעת הרב טורי זהב ודעימיה דלא מועילה אפייה אחרי טיגון, כיון שנפקעה הברכה לברכת בורא מיני מזונות, אם כן גם אם בישל פרי ואחר כך טיגנו בדבש, אינו חוזר לברכתו הראשונה. וי"ל.

ביקרא דאורייתא

מוקירך עוז

הצב"י עזריה בהגה"צ יחיא בסיס

ח) המורם מכל האמור לעיל, דכל הפירות והקטניות וכדומה

סימן מד

ברכת קפה שיש בו חטים מבושלות

וששתי ושמחתי בו כמוצא שלל רב. אשרי העם שככה לו.

ועתה חדשות אני מגיד, מחמת שהתעוררה באמתחתי שאלה אחרת. כי בהיותי לומד בבית מדרש בתוככי ק"ק מבני תימן כ"י, באתרא קדישא הדין בשכונתינו יע"א, כיבדוני בקפה לבן, שהיתה בתוכו כמות גדולה של חטה (כמדומה) ותירס מבושל. ושמעתי באומרים לי שיש לברך על הכל

בס"ד, ב' כסלו תשע"א.

לכבוד הגאון הגדול, מעוז ומגדול. סיני ועוקר הרים, אשר בדברו מעריב ערבים. פה מפיק מרגליות, דורש כתרי אותיות. כל רו לא אניס ליה, כרכא דכולא ביה. מוהר"ר עזריה בסיס שליט"א, מרא דאתרא קדישא ראש העין ת"ו.

אחר דשה"ט בקידה ובהשתחוויה כיאה וכיאות קמי כתר"ה שליט"א. את מכתב תשובתו קיבלתי לפני כמה זמן,